

IZ RADA POVJERENSTVA ZA JEZIK

NOVIM ŠTETOČINJAMA TREBA DATI HRVATSKO IME

Štetne organizme, bili to štetnici, uzročnici bolesti ili korovi, koji se pojave po prvi put na području Republike Hrvatske naši ih vrijedni stručnjaci pronalaze, opisuju, upozoravaju na njihovu štetnost i opasnost za našu poljoprivredu. Objavljaju o njima znanstvene ili stručne radove, ali se teško odlučuju dati im i hrvatsko ime. No to zaista nije ni lako ni jednostavno jer je za to, osim stručnoga, potrebno i stanovito jezično znanje. I zato je tu Povjerenstvo za jezik HDBZ-a koje, kao što je poznato, djeluje još od 2004. god.

U *Glasilu biljne zaštite* br. 5 (2011) Tatjana Masten Milek sa suradnicima objavila je rad o prvom nalazu *Drosophila suzukii* (Matsumara, 1931) u Hrvatskoj. Kako Masten Milek nigdje ne navodi hrvatsko ime, predložio sam joj da tog štetnika nazovemo octenom mušicom ploda. Kako Maceljčki u *Poljoprivrednoj entomologiji* (1999) za *Drosophila melanogaster* navodi naziv vinska muha, a ne mušica, držim da bi i ovu *Drosophila* trebalo nazvati muhom, dakle octenom muhom ploda. No od profesorice Maje Bratanić iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, s kojom surađujemo, dobio sam odgovor da bi jezično, tj. tvorbeno, bio ispravniji naziv - plodova octena muha. Slovenci su joj već dali ime plodova vinska mušica. Držim da bismo i mi trebali usvojiti prijedlog prof. Bratanić i, prema Maceljčkom, dati joj ime **plodova octena muha**, s čime se i kolegica Masten Milek složila.

Nadalje, u istom broju *Glasila* Mladen Šimala sa suradnicima objavio je rad o novom štetniku pelargonija *Cacyreus marshalli* Butler, 1898. Kako ni on ne navodi hrvatsko ime za tog štetnika, predložio sam mu da ga nazovemo pelargonijin bakrenac. Evo što mi je odgovorio (navodim samo njegovo završno mišljenje jer je dosta opsežno obrazložio taj naziv).

„Najzastupljeniji engleski naziv u objavljenim stručnim i znanstvenim radovima o vrsti *C. marshalli* je Geranium bronze, odnosno francuski naziv Brun des pelargoniums, što upućuje na boju leptira (brončan, smeđi) i biljku domaćina (pelargonija). Budući da je gornja ploha krila leptira kod vrste *C. marshalli* smeđa, odnosno bakrena te kako se radi o oligofagnoj vrsti štetnika koji napada kultivirane biljne vrste iz roda *Pelargonium* i divlje biljne vrste roda *Geranium*, sukladno dosadašnjoj praksi u imenovanju vrsta štetnika u zaštiti bilja u Hrvatskoj, naziv pelargonijin bakrenac je apsolutno adekvatan jer se iz tog imena daju iščitati osnovne fenotipske značajke leptira i biljka domaćin na kojoj gusjenice pričinjavaju štete.

Stoga se slažem da se vrsta *Cacyreus marshalli* Butler, 1898 hrvatski nazove **pelargonijin bakrenac**. Na predloženi naziv jezikoslovci nisu imali nikakvu primjedbu. To su, eto, samo dva primjera kako se dobrom suradnjom stručnjaka, Povjerenstva za jezik i jezikoslovaca mogu pronaći odnosno stvoriti nazivi koji će zadovoljiti struku, ali i norme hrvatskoga standardnog jezika.

IZBOJAK ILI IZBOJ

Nažalost, u prošlosti nije uvijek bilo tako, kao što nije ni dandanas. Često smo svjedoci da struka automatizmom preuzima neke stručne riječi koje su pogrešno stvorene jer njihovi autori ne konzultiraju stručnjake za jezik. Kao primjer ću navesti samo jednu riječ koja je preplavila našu stručnu literaturu, kako stariju, tako i noviju, a to je riječ **izboj**. Zavirimo li u različite rječnike hrvatskog jezika, vidjet ćemo da mnogi od njih tu riječ uopće ne navode. U onima u kojima je navedena, isključivo je tehnički pojam i označava bočno pomicanje krme prema strani vrtnje brodske vijka kad je kormilo u sredini. Ali zato navode riječ **izbojak**; prema Aniću (1991), **izbojak** *m* (*gen. jd izbojka, nom. mn izbojci, gen. mn izbojaka*) mlada grančica na stablu ili grani koja tek izbija i još nema otvrdlu koru. Ni dvojezični rječnici uglavnom nemaju riječ **izboj** već **izbojak**, posebice starija izdanja. Riječ **izboj** u tehnici se rabi u potpuno drukčijem značenju. Primjerice, Wikipedija uz odrednicu **brodski vijak** navodi: ... u vožnji krmom obje sile stvaraju izboj u lijevu stranu, ili: Prednosti su brodova s dva vijka u tome što nemaju negativan izboj. Dabčev tehnički rječnik (1969) navodi riječ **izboj** *m* (jednokratna pojava) i daljnje izvedenice; izbojna bljeskalica, izbojna lampa, izbojni kapacitet, izbojni otpornik itd.

Da zaključim, prema navedenom, za mladu grančicu, (mladicu) na stablu ili grani koja tek izbija i još nema otvrdlu koru trebali bismo prihvatiti riječ **izbojak**, a riječ **izboj** prepustiti tehničkoj struci, gdje je već i našla svoje mjesto.

Petar Mesić
mesic.petar@gmail.com

POVODOM ODLASKA U MIROVINU prof. dr. sc. MILANA GLAVAŠA

Nakon 40 godina rada na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1.10. 2011. umirovljen je prof. dr. sc. Milan Glavaš. Tom prilikom njegovi studenti iskazali su mu veliko poštovanje. O tome i životu prof. dr. sc. Milana Glavaš dajemo pregled u najkraće mogućim crtama.

Rođen je u Krasnu 1945. godine gdje je završio osnovnu školu. Srednju šumarsku školu završio je 1965. godine u Delnicama, a Šumarski fakultet u Zagrebu 1971. godine. Nakon završetka studija na istome fakultetu je primljen za asistenta iz Šumarske fitopatologije. Akademске godine 1974/75 održavao je vježbe iz fitopatologije i studentima Agronomskog